

Любомир ФЕРЕНС

Наркоманія... Дедалі більше людей реагують на це слово як на обірваний поруч провід високої напруги. Її називали чумою ХХ, а тепер і ХХІ століття, і, попри «конкуренцію» СНІДу, вона такою залишається, забираючи та калічачи щорічно мільйони життів.

Вживання наркотичних речовин є явищем історично старим. Власне у ХХІ ст. воно все більше набирає глобального характеру. Проблема залежності від наркотичних засобів була наслідком дегенерації суспільства. Зараз ця проблема постає у всій своїй потузі і в Україні. Це пов'язано із бажанням втечі від реальності, котра позначається динамікою кризових явищ у духовній і суспільній площинах та розладі людської свідомості. Сучасна наркоманія у світі тісно пов'язана із хіпівським рухом, котрий через своїх послідовників, що подорожують по світі, пропонував одурманюючі речовини. Один із перших спалахів наркоманії в Європі припадає на ХІХ ст. і пов'язаний із поширенням у 1822 р. книги англійського поета Томаса де Куїнсі «Сповідь курця опіуму». Він романтично і захоплююче описав свій стан у наркотичній ейфорії, потягнувши широке коло послідовників. В цей час про наркоманію як хворобу ще не знали, а психотропні дії наркотиків широко не використовувались.

Згодом, у 1840 р. французький психіатр Моро де Жоннес пише велику працю про галюцинаторні та інші психічні розлади як наслідок вживання гашишу. Велику роль в поширенні наркоманії відіграв винахід у 1853 р. медичної голки, котра потрапила до США із Європи. Нею вводили морфій як знеболюючу речовину під час Другої Світової війни. У 1898 р. був видобутий похідник морфію – героїн, котрий вважався менш небезпечним з точки зору звикання, а у 1920 р. його виробництво було визнане незаконним.

Французький соціолог Е. Дюркгейм окреслив наркоманію як поступове самогубство. Наркоманія – «біла смерть» – дістала таку назву, оскільки героїн – порошок білого кольору. Наприкінці цього століття дане явище набирає щораз більших розмірів. Серед країн, котрі домінують у продукуванні наркотиків, є країни т. зв. «Золотого Трикутника»: Таїланд, Бірма, Лаос, а також Китай, Японія, Туреччина та країни т. зв. «Золотого Півмісяця»: Іран, Афганістан, Пакистан. Щороку вони виробляють близько 1600 тонн опіуму. Головними виробниками листя кокаїну вважають Південну Америку, Перу, Колумбію і Болівію. Не обминула наркоманія і Італію, Францію, Голландію та країни Скандинавського півострова.

Вище наведений опис наркоманії в світі не відображає детального аналізу цієї проблеми у всіх країнах, проте має на меті показати глобальність поширення наркоманії, незважаючи на нації, держави та кордони.

З економічної точки зору наркотики є зовсім не дефіцитний товар. І навіть якщо все людство поголовно взялося б курити маріуану та ковтати синтетичні таблетки, задовольнити цей попит було б неважко. Виробництво такого товару технологічно просте й обходиться дуже дешево: ринкова ціна його була б не вищою за ціну на тютюн

чи аспірин, а доходи виробників та постачальників наркотиків (за відрахуванням податків) не перевищували б доходи виробників тютюну й алкоголю чи фармацевтів. Проте мільярдні прибутки наркобізнесу мають іншу природу. Їх приносить не стільки саме виробництво чи постачання товару, скільки, як це не парадоксально, заборона на виробництво й постачання. Щоб звести до мінімуму ризик покарання, наркоділок перекладає всі витрати на споживача-наркомана, піднімаючи ціну на товар. Оскільки наркотики для наркомана – річ найпершої необхідності й альтернативи їй немає, нещасний завжди знаходить можливість платити за неї будь-яку ціну. За даними ООН, наркотики дають 70% усіх прибутків кримінальних організацій.

Як свідчить історія, силі наркобізнесу даремно протистояти спираючись лише на заборони та репресії. Правоохоронним органам усього світу вдається перехопити не більше чверті всіх призначених до продажу наркотиків. Кількість наркоманів щорічно зростає і спричиняє за собою спалахи СНІДу, величезну кількість убивств і самогубств. Кілька років тому в доповіді Національної комісії США з кримінальної юстиції відзначалося, що США за 5 років витратили 100 млрд. дол. на «війну з наркотиками» і не досягли успіху. Також смішними виглядають заклики до легалізації наркотиків, мовляв так зване „мирне співіснування”, а не „війна” зможе розв’язати проблему. Проте приклад Голландії, де, як відомо, чимало видів наркотиків легалізовано, суспільство ледь оговталось від шоку після спалаху наркоманії, спровокованої таким кроком. За сучасних ціннісних орієнтирів нашого суспільства легалізація наркотиків неминуче спричинила б за собою розгул наркоманії.

Сьогодні в Україні на обліку стоять 70 тисяч наркоманів. Насправді досвідчені наркологи вважають, цю цифру слід помножити на 10 - 12. Жодне лікування не гарантує, що хворий назавжди убезпечить себе від наркозалежності. Адже психологічна залежність, бажання пережити якісь надвідчуття залишається назавжди.

Одним із чинників, що сприяє розвитку наркоманії, можна назвати глобальний тиск культу розваг (рок-фестивалі, різноманітні масові вуличні видовища, дискотеки). Це не просто розваги молоді, й не такі вже вони наївні. Під час подібних заходів у кров людини викидається така кількість стресових гормонів, що організм не може ними правильно розпорядитися і, по суті, отруюється. Надалі в людини виробляється потреба, звичка постійно відчувати потрясіння, тобто вона „підсаджується” на свій власний адреналін. Звідси й пошуки нових «допінгів»: якщо звукових подразників уже не досить, годяться сварка, бійка, «прогулянки» висотними конструкціями мостів, тобто все, що пов’язано з ризиком і викидом у кров адреналіну. Щорічно сотні підлітків гинуть, зірвавшись із дахів, балконів, вишок, мостів, тонуть у каналізаційних лабіринтах і задихаються у вентиляційних люках, куди вони забралися, щоб розім’ятися чи просто попустувати. І це немає нічого спільного з суїцидами.

Крім того, самі по собі вищезгадані заходи вимагають «підтримки», і не останнє місце в ряду цих стимуляторів займають наркотики - від таблеток екстазі й «травки» до найважчих. Це, з одного боку, ризик: спробувати заборонене, опинитися «на рівні» у системі цінностей нинішньої субкультури, а з іншого боку - нові відчуття. Причому втомлений від постійних стресів організм часто відповідає на приймання наркотиків приємним розслабленням. Таким чином напруга, страхи, оголені до краю емоції замінюються умовним відпочинком, перепочинком, притупленням почуттів, що й підштовхує людину до наркотиків. Не випадково В тенета наркоманії часом потрапляють творчі особистості, бійці, що беруть участь у військових діях, і люди з високим рівнем

психоемоційної нестабільності.

Засобами масової інформації у свідомість підлітків вбивається ідея: відпочивати потрібно саме так «відриваючись», тобто гучно, гамірно і з ризиком (нехай хоча б умовним). Різноманітні телевізійні шоу у більшості рекламних роликів і музичних відеокліпів теж в основному зводяться до цього - провокують чинити ризиковано, нахабно, ні з ким не рахуючись. З'явилася і нова фішка - психотренінги «лідерства». Відпочивати культурно нині не модно. А те, що це стає традицією, - уже небезпечно. З кінця 80-х років минулого століття ті, кому справді хотілося б позбутися нарколіха, дедалі більше схиляються до висновку, що вживання наркотиків і наркозалежність не зникнуть завдяки системі закріплених у кримінальному законодавстві заборон. Не можна навчити людину вести здоровий спосіб життя під загрозою покарання. Як соціологи, так і психологи приходять до висновку, що головною причиною, котра штовхає молодь і дорослих до згубного досвіду наркоманії, є наслідком відсутності чітких і переконливих рацій життя, порожнеча вартостей, переконання, що немає сенсу і не варто жити, трагічні та знищуючі почуття, що людина є невідомим мандрівником абсурдного світу, може штовхнути декотрих осіб до пошуку розради від депресії в дорогах втечі. Без відчуття і затребуваності людини, пробудження глибокого інтересу до життя і найповнішого розкриття її талантів не допоможуть ні боротьба, ні найгуманніша стратегія.

Л. Ференс. Дорога в нікуди // Слово №2 (23) (2005) 35-36